

LAURBERG & GAD FOT.

FOTOTYPI PACTH & CRONES EFTF.

L. Kolderup Roseninige

III.

J. L. A. Kolderup Rosenvinge.

7. November 1858—18. Juni 1939.

Tale i Videnskabernes Selskabs Møde den 15. December 1939.

Af **Ove Paulsen.**

Janus Lauritz Andreas Kolderup Rosenvinge var Københavnerv; hans Forældre var Oberstløjtnant, Vandbygningsdirektør Valdemar Kolderup Rosenvinge og Harriet Petersen. Han havde alle sine Fornavne efter sin Farfader, den bekendte Retshistoriker J. L. A. Kolderup Rosenvinge, der bl. a. var Medlem af Videnskabernes Selskab.

Allerede som Dreng, medens han gik i Metropolitan-skolen, havde han naturhistoriske Interesser; Rosenvinge nævner selv i »Erindringer fra mine Universitetsaar« Overlærer Carl Fogh's udmærkede Undervisning som værdifuld og ansporende for ham. Han blev Student 1876, sammen med sin Fælle og Ven for Livet, Rudolph Berg, den senere bekendte Zoolog og Embryolog.

Rosenvinge tog medicinsk Forberedelseseksamen 1878 og begyndte saa at studere Naturhistorie; hans bedste Lærere siger han selv var Japetus Steenstrup og især Eug. Warming, »vor højt beundrede Lærer, under hvis Vejledning vi arbejdede selvstændigt«. Allerede i disse unge Aar tog Rosenvinge sig for at studere Algerne, særlig Havalgerne, hvis Skønhed og Formrigdom og mange Problemer tiltrak ham.

Han tog Magisterkonferens i Naturhistorie med Botanik

som Hovedfag i 1882, og derefter kom hans Lære- og Vandreaar. De begyndte med et to Maaneders Ophold i 1883 hos Professor V. B. Wittrock i Stockholm, hvor han studerede Ferskvandsalger og som Resultat af Studiet skrev en mindre Afhandling om en grønlandsk Spirogyra. — Tiden fra November 1883 til Marts 1884 tilbragte han i Bonn, hvor han studerede Svampecytologi hos Professor Strasburger; fra dette Ophold stammer hans Afhandling fra 1886: Sur les noyaux des Hymenomycètes, hvori han bl. a. beskriver, hvordan de fire Cellekærner fra Basidien presser sig op igennem Sterigmerne for at ende i Basidiesporerne. — Efter Bonn-Tiden var han i Marts til August 1884 hos den berømte Fysiolog W. Pfeffer i Tübingen, og samtidig studerede ogsaa hans Landsmand W. Johannsen hos Pfeffer, og han og Rosenvinge sluttede der et Venskab, der varede, saa længe de levede. I Tübingen studerede Rosenvinge eksperimentel Morfologi, og Resultatet blev — efter flere Aars Arbejde med Emnet — hans Disputats, der udkom 1888: Undersøgelser over ydre Faktors Indflydelse paa Organdannelsen hos Planterne. Heri efterspores Aarsagen eller Aarsagerne til Planternes Polaritet, d. v. s. Modsætningen mellem Basis og Spids, og deres Dorsiventralitet, den Forskel der kan være mellem et Skuds Overside og dets Underside. Begge optræder paa bestemte Udviklingsstadier i Plantens Liv, øjensynlig som Følge af en indre Nødvendighed, og hvis der i den rette Tid er en ydre eensidig virkende Faktor til Stede, kan denne virke bestemmende paa Orienteringen. Det lykkedes f. Eks. Rosenvinge at vise, at Sporer af Fucacéer og Equisetum, som paavirkes af eensidigt Lys, deles ved en første Væg, der er vinkelret paa Lysretningen, og at derefter den Celle, der vender bort fra Lyset, danner Rhizoide, altsaa

bliver den vordende *Plantas Basisdel*, medens *Lysskuddet*, der vokser opad, dannes af den *Celle*, der vendte imod *Lys*et.

Efter Opholdet hos Pfeffer rejste Rosenvinge til Frankrig, ved hvis Kyster (*Cherbourg*, *Biarritz*, *Antibes*) han studerede levende *Havalger* i Efteraaret og Vinteren 1884—85, og endelig tilbragte han, med samme Formaal, i 1885 nogle Maaneder i *Haugesund* i Norge.

Da Rosenvinge i 1885 kom tilbage til Danmark for at blive der, faldt han hurtigt til; en 27-aarig *Videnskabsmand*, *kundskabsrig*, *sprogkyndig* og *berejst*, et *venligsindet* og *hjælpsomt Menneske*, — ham blev der hurtigt Brug for. Allerede 1886 blev han *Bibliotekar* og *Assistent* ved *Botanisk Museum*, og *Bibliotekar* var han lige til 1900. Han forstod sig vel ikke paa *Nutidens moderne Bogordning* og *Katalogisering*, men han havde *Indsigt* i *Litteraturen*, fordi han gav sig Tid til at kigge i *Tidsskrifterne*, og hans *Hjælpsomhed* var stor; de, der var unge den Gang, vil huske, hvor ofte han fandt Vej for dem, naar de kom og vilde finde *Oplysning* om et eller andet *Spørgsmaal*.

Det fredelige Liv som *Bibliotekar* havde dog *Afbrydelser*: i 1886 og 1888 foretog Rosenvinge *Sommerrejser* i *Vestgrønland*, især for at undersøge *Havalgerne*. Han hjembragte et stort *Materiale*, som det tog ham mange Aar at bearbejde, men det blev ogsaa godt gjort. Af Rosenvinges *botaniske Arbejder* om *Grønland* er de vigtigste: *Det sydligste Grønlands Vegetation* (1897), en *Beskrivelse* af *Plantesamfundene* og *Landskabsformerne* i *Sydgrønland*, — dernæst to store *systematiske Afhandlinger* om *Grønlands Havalger* (1893 og 1898), og endelig: *Om Algevegetationen ved Grønlands Kyster* (1898). *Grønlands Havalger* var til da næsten ukendte; Rosenvinge beskrev et Antal nye *Arter* og berigede i det hele *Kundskaben* om *arktiske Alger* og *Alge-*

samfund med en Mængde sande og karakteristiske Træk. Først i 1898 var han færdig med sit grønlandske Materiale. I Mellemtiden var han 1891 kommet ind i Botanisk Forenings Bestyrelse, var 1894 blevet Lærer ved havbiologisk Kursus, havde 1895 som Privatdocent begyndt at holde Forelæsninger ved Universitetet over Kryptogamerne, og havde 1888 disputeret for Doktorgraden.

Da Rosenvinges Forelæsninger ved Universitetet havde vist, at der i høj Grad var Brug for en Lærer i Kryptogamernes Naturhistorie, blev han i 1898 ansat som Docent med Forpligtelse til at læse over Kryptogamer. I 1916 blev han ekstraordinær Professor i Botanik ved Universitetet, og denne Stilling beholdt han, indtil han i 1928 tog sin Afsked paa Grund af Alder. — Fra 1900 til 1916 indehavde Rosenvinge ogsaa en anden Lærerstilling, nemlig som Docent ved Polyteknisk Lærestalt, først i Botanik, senere i »Mikroskopi og Rendyrkning af Gæringsorganismer« (Mikrobiologi).

Som Lærer var Rosenvinge i højeste Grad sandfærdig overfor Realiteterne, og hans ægte og altid utrættede Glæde over Naturen kunde smitte, men han manglede i nogen Grad den Fantasi, der giver Undervisningen Liv og sætter Fart og Iver i Eleverne. Noget lignende kan siges om hans bekendte Lærebog »Sporeplanterne« (1900), en klar, reel og indholdsrig Lærebog over alle de lavere Planter; den er altfor tung af Stof for en Lærebog, men den er en fortrinlig Haandbog.

Allerede i 1891 var Rosenvinge begyndt at studere de danske Havalger; han havde i fire Aar offentlig Støtte dertil. Hans Plan var at behandle alle Arternes Naturhistorie, Biologi og Udbredelse: de danske Farvande er jo interessante som Overgang mellem den næsten ferske Østersø og den salte Nordsø. Det var en stor Plan, — og for en

svagelig Mand, optaget af Undervisning, gik Arbejdet langsomt. Rosenvinge var heller ikke Mand for at komme let til videnskabelige Iagttagelser. Nøjagtighed maatte der til; ethvert Spørgsmaal skulde prøves atter og atter, og Materialet var næsten udtømmeligt, — han havde selv paa Ekspeditioner i de danske Farvande samlet det meste. Det er et meget stort Arbejde, han har lagt i sit Algeværk: »The Marine Algæ of Denmark. Contributions to their Natural History«, der publiceredes i Videnskabernes Selskabs Skrifter. Part I (Rhodophyceae I, Bangiales and Nemalionales) udkom i 1909, Part II (Rhodophyceae II, Cryptonemiales) i 1917, Part III (Rhodophyceae III, Ceramiales) i 1923—24, og Part IV (Rhodophyceae IV, Gigartinales, Rhodymeniales, Nemastomatales) i 1931. Disse fire Dele omfatter alle kendte danske Rødalger og udgør 7. Rækkes 7. Bind af Videnskabernes Selskabs Skrifters naturvidenskabelige og matematiske Afdeling, — ialt 628 Sider med 619 Tekstfigurer og 8 Tavler. Alle Figurer er originale, de fleste tegnet af Forfatteren eller under hans Opsigt. Det er et typisk beskrivende Værk, værdifuldt ved sin Rigdom paa Oplysninger og ved sin Paalidelighed, — et redeligt Grundlag for Fremtidens Arbejde. I 1935 føjede han dertil: »Distribution of the Rhodophyceae in the Danish Waters«, hvor han dels giver Tillæg til Hovedafhandlingen, dels opgør Rødalgerne Fordeling i de danske Farvande og f. Eks. viser, at af 158 Rødalgearter findes kun 26 i bornholmske Farvande, og at disse, Østersø-Arterne, udenfor Danmark har en mere nordlig Udbredelse end Arterne fra Kattegat og Skagerak.

Af de to andre store Algegrupper, Grønalgerne og Brunalgerne, fik Rosenvinge kun begyndt paa den sidste (»On some Danish Phaeophyceae«, 1935), men fik intet gjort ved Grønalgerne. Hans store Materiale overlever ham.

Dette indgaaende og vigtige Algeværk, The Marine Algæ of Denmark, som det har taget en Menneskealders haardt og taalmodigt Arbejde at frembringe, er, skønt ufuldstændigt, Rosenvinges Hovedværk. Det vil, sammen med de grønlandske Algearbejder, bevare hans Navn for Eftertiden. — Under Arbejdet paa det har der naturligvis rejst sig en Række Sidespørgsmaal, hvis Behandling ikke hørte til i Hovedværket, men kom som selvstændige Arbejder, f. Eks. et Par Afhandlinger om Rødalgerne's Spiralstilling. Talrige Planter har deres Organer stillede i Spiral, Eg og Gran har saaledes spiralstillede Blade. Som Aarsag til denne Stilling har den bekendte tyske Botaniker Schwendener angivet, at de unge Organer, der i Begyndelsen staar tæt sammentrængt paa Skudspidsen, derved kommer til at ordne sig paa bestemt Maade, i Spiral. For Rødalgerne's Vedkommende bestrides dette af Rosenvinge, som hos Slægten *Polysiphonia* har fundet, at Organerne er spiralstillede, skønt de i Ungdommen, naar de staar samlede paa Skudspidsen, ikke berører hinanden. Spiralstillingen maa altsaa skyldes indre Aarsager. — Her har Rosenvinge givet en Korrektur til et mere alment Spørgsmaal; saadan lod han ellers andre om at behandle. Specielle botaniske Spørgsmaal var hans Domæne.

En særlig Betydning har Rosenvinge haft ved sit Arbejde for Dansk Botanisk Forening, i hvis Bestyrelse han sad i 41 Aar, og hvor han navnlig som Redaktør af Botanisk Tidsskrift har udrettet et stort og værdifuldt Arbejde. — Ogsaa som Lærer ved Havbiologisk Kursus, og som dets Leder, har han gjort et Arbejde, der har Værdi, og han var Universitetets Repræsentant ved Oprettelsen af det nuværende havbiologiske Laboratorium i Frederikshavn.

Rosenvinge blev i 1900 Medlem af Videnskabernes Sel-

skab. Han var Æresmedlem af Dansk Botanisk Forening, af Hið Íslenska Nátturufraeðisfelag og af Svenska Botaniska Föreningen, samt korresponderende Medlem af Deutsche Botanische Gesellschaft.

Han blev i 1912 gift med Ingeborg Mosolff, men hans Hustru døde et Par Aar efter ved et Ulykkestilfælde.

Rosenvinge var en jævn og venuesæl Mand, forstaaende og hjælpsom mod alle. Ikke meget talende, men gerne Deltager i et muntert Selskab, f. Eks. i hans eget smukke Hjem. Han var trofast mod Venner og skaansom i sin Dom; det ser man f. Eks. af de mange Nekrologer, han har skrevet over afdøde Fagfæller, — som den Adelsmand, han var, priste han deres gode Egenskaber og lod de mindre gode ligge. En nobel Karakter var han, en Gentleman; paa ham kan Thackerays Beskrivelse af gentlemen passe: »Men whose aims are generous, whose truth is constant, and not only constant in its kind but elevated in its degree, whose want of meanness makes them simple, who can look the world honestly in the face with an equal manly sympathy for the great and the small.«

Rosenvinges videnskabelige Arbejder inden 1911 findes opregnet i: Carl Christensen, Den danske botaniske Litteratur 1880—1911. Hans Arbejder efter 1911 vil findes i samme Forfatters snart udkommende Bog, Den danske botaniske Litteratur 1912—1939.

Litteratur.

Selvbiografi i Universitetets Indbydelsesskrift 15. November 1888. L. Kolderup Rosenvinge: Erindringer fra mine Universitetsaar. Metropolitaneren 3. Aarg. Nr. 10, 1928. Nekrolog i Botanisk Tidsskrift, 45.
